

**Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти
ім. проф. Т.І. Поніманської**

ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

методичний комплекс навчальної дисципліни

*Для здобувачів вищої освіти 2 курсу
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Спеціальності 012 «Дошкільна освіта»*

Рівне – 2023

Посібник схвалено та рекомендовано
до друку кафедрою дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти
імені проф. Т.І. Поніманської
(протокол № 8 від 29.08.2023 р.)

Друкується за рішенням навчально-методичної комісії
педагогічного факультету РДГУ
(протокол № 5 від 31.08.2023 р.)

*Укладач: доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології
та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської
Горопаха Наталія Михайлівна*

Рецензенти:

- Іванова Наталія Володимирівна, доктор філософських наук, професор, декан факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва Луцького педагогічного коледжу;
- Косарева Оксана Іванівна, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської.

В 92 Виховання обдарованих дітей: методичний комплекс навчальної дисципліни.
Методичний посібник для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / Укл.
Н.М.Горопаха. Рівне: РДГУ, 2023. 30 с.

Методичний посібник є частиною методичного забезпечення вибіркової навчальної дисципліни «Виховання обдарованих дітей», що входить до навчального плану підготовки магістра за освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта». У цьому збірнику подані силабус та практикум, що вміщує плани практичних занять, список рекомендованих джерел та завдання для самостійної роботи до кожної теми, що входить до програми навчальної дисципліни. Також вміщено питання до екзамену, критерії оцінки результатів навчання.

© Н.М.Горопаха, 2023 рік

© РДГУ, 2023 рік

дошкільному закладі (гуртки, студії, факультативи тощо), працювати у групі випереджувального розвитку).

Загальні компетентності (КЗ)

КЗ-1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

КЗ-2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

КЗ-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-5. Здатність працювати в команді.

КЗ-6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові) компетентності (КС)

КС-3. Здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами.

КС-5. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти.

КС-9. Здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.

КС-10. Здатність упроваджувати сучасні технології навчання і викладання, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід.

КС-11. Здатність використовувати поглиблені спеціальні знання та уміння при вирішенні науково-практичних завдань в галузі дошкільної освіти, а також продукувати нові для вирішення проблемних професійних завдань.

КС-13. Здатність враховувати особливості виховання і навчання дітей в освітній роботі.

КС-14. Здатність організовувати освітню діяльність у закладах дошкільної та/або вищої освіти, керуючись принципами толерантної комунікації, гендерної рівності, педагогічної етики, що сприятиме запобіганню виникнення конфліктних ситуацій та емоційного виснаження педагогів.

Програмні результати навчання

ПР-8 Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.

ПР-10 Володіти уміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

ПР-15 Координувати організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, створювати умови для розвитку, навчання і виховання дітей. Розробляти імідж закладу дошкільної освіти та забезпечувати якість освіти.

Знання:

- психологічні основи проблеми розвитку та прояву обдарованості у дошкільному віці;
- особливості уявлень про дитинство на різних етапах історії людства та різних етносах;
- соціально-психологічні основи гендерної ідентичності;

- зміст програм роботи з обдарованими дошкільнятами, які розроблені зарубіжними та вітчизняними вченими,
- методи діагностування рівня розвитку загальних та спеціальних творчих здібностей дітей 3 – 7 років
- методи роботи з обдарованими дітьми у дошкільному закладі, школі, позашкільних закладах освіти.

Вміння:

- розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог;
- реалізовувати принципи педагогічної етики та творчості у професійній діяльності;
- працювати з соціально-педагогічним інструментарієм та застосовувати його для сучасних освітніх проблем;
- організовувати різноманітні форми роботи з обдарованими дітьми;
- розуміти доцільність та можливості застосування нових методів і технологій в обраній галузі науки;
- використовувати різноманітні методи виявлення ранньої обдарованості дітей;
- розробляти індивідуальні та групові програми розвитку обдарованих дошкільнят;
- організовувати спільну роботу з батьками вихованців, спрямовану на розвиток здібностей та обдарованості дітей, здійснювати консультування батьків з проблем розвитку обдарованості та здібностей дітей;
- організовувати різні форми групової роботи з обдарованими дітьми у дошкільному закладі (гуртки, студії, факультативи тощо), працювати у групі випереджувального розвитку.

Передумови вивчення дисципліни для формування програмних результатів навчання та компетентностей

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Виховання обдарованих дітей» значно підвищиться, якщо здобувач вищої освіти попередньо опанував, або паралельно опановує матеріалом таких дисциплін як: «Методичний супровід освітньої діяльності у закладі дошкільної освіти», «Актуальні проблеми дошкільної та інклюзивної освіти».

Мотивація здобувачів вищої освіти здійснюється через використання різноманітних організаційних форм навчання і виконання завдань практичного спрямування.

Спільна (групова) діяльність відбувається у ході лекцій, практичних (семінарських) занять між здобувачами вищої освіти, викладачем і здобувачами вищої освіти.

Самостійна діяльність здобувачів вищої освіти займає провідне місце у вивченні освітнього компоненту «Виховання обдарованих дітей» та передбачає аналіз конкретних ситуацій, виконання завдань, написання рефератів, розробку пам'яток для батьків тощо при підготовці до практичних занять.

Перелік тем

Змістовий модуль 1. Психологічні основи вивчення особливостей обдарованих дітей

Тема 1. Поняття обдарованості у психології та педагогіці.

Тема 2. Типологія обдарованості.

Тема 3. Психологічні особливості прояву обдарованості в дитячому віці.

Тема 4. Діагностика обдарованості.

Змістовий модуль 2. Педагогічні умови розвитку загальної розумової обдарованості дітей

Тема 5. Розвиток загальної розумової обдарованості дітей.

Тема 6. Навчання обдарованих дітей.

Змістовий модуль 3. Розвиток спеціальної обдарованості у дошкільному віці

Тема 7. Розвиток творчих здібностей дітей.

Тема 8. Розвиток спеціальної обдарованості дітей

Тема 9. Спільна робота дошкільного закладу з сім'єю по вихованню обдарованих дітей.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна

1. Баришполь С. Структура психологічного супроводу обдарованої дитини. *Шкільному психологу усе для роботи*. 2010. № 8(20). С. 7.
2. Барташнікова І. Барташніков О. Розвиток уяви та творчих здібностей. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 82 с.
3. Барташнікова І., Барташніков О. Розвиток наочно-образного та логічного мислення. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 72 с.
4. Барташнікова І., Барташніков О. Як виявити рівень розумового розвитку дитини? Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 72 с.
5. Башкова Е. Как вырастить вундеркинда. Киев: СПД ФО Чальцев, 2009. 72 с.
6. Безродня Е. Обдаровані діти під час адаптації: психологічна підтримка. *Психолог*. 2013. №13-14. С. 24–32.
7. Ванбреннер С. Методи навчання обдарованих дітей в американській школі. *Обдарована дитина*. 1998. №№ 1,2
8. Виды одаренности. *Обдарована дитина*. 2000. № 3. С. 2
9. Воронцова Е. Обдарованість: діагностика та система роботи зі здібними дітьми. *Психолог*. 2006. № 25/28. С. 5–26.
10. Гильбух Ю. Умственно одаренный ребенок. К., 1992. 125 с.
11. Горбатюк І. Тренінг партнерського спілкування для обдарованих дітей. *Позашкільна освіта*. 2011. №12. С.11–16.
12. Губенко О. Розвиваємо математичні здібності дитини, готуючи її до школи. *Обдарована дитина*. 1999. № 4. С. 41-47.

13. Давиденко А. Поняття обдарованості дитини. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. №7. С.34–37.
14. Демченко В. Програми розвитку обдарованих дітей та діагностичні методи їх виявлення. Рівне: РОППО, 2006. 41 с.
15. Демченко В. Тезаурус обдарованості. Рівне.: РОППО, 2006. 61 с.
16. Диагностика и развитие творческого мышления детей дошкольного возраста. *Обдарована дитина*. 1998. № 2. С. 13-17
17. Довгань Н. Обдарованість дошкільників як предмет психологічного дослідження. *Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць* № 9. К., 2008. С. 114-120
18. Довгань Н.О. Розвиток психологічної готовності вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з обдарованими дітьми: автореферат дис. ... канд. психол. наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Х., 2013. 18 с.
19. Зверик А. Тест на выявление творческой технической одаренности. *Обдарована дитина*. 2013. № 2. С. 23–27.
20. Качур О. Робота психолога в системі пошуку та диференціації обдарованих дітей. *Обдарована дитина*. 2013. № 2. С. 35–41.
21. Коваль Л., Зверева І. Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей. *Обдарована дитина*. 1998. № 5-6. С. 3–9.
22. Козловський О. Відкрий у собі генія. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2007. 720 с.
23. Комаровська О. Художньо обдарована дитина. К.: Vona mente, 2002. 40 с.
24. Красноголов В. Методи навчання обдарованих дітей. *Обдарована дитина*. 1999. № 5. С. 18-25.
25. Кульчицька О. Знаходимо обдарованих серед дошкільників. *Обдарована дитина*. 1999. № 3. С. 8-13
26. Кульчицька О. Обдарованість: природа і суть. *Обдарована дитина*. 2007. № 1. С. 17–24.
27. Кульчицька О. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці. *Обдарована дитина*. 2000. № 1. С. 10 – 14
28. Марінушкіна О.Є., Шубіна Г.В. Родина та обдарована дитина. Харків: Видавнича група «Основа», 2008. 191 с.
29. Обдаровані діти : діагностика та супровід / упоряд. Т. Червонна. К. : Шкільний світ, 2008. 128 с.
30. Пашнев Б. Психодіагностика обдарованості (закінчення). *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 1 (82). С. 24–31.
31. Розвиток креативних здібностей у дітей дошкільного віку / упор. Молодушкіна І.В. Харків: Видавнича група «Основа», 2011. 204 с.
32. Снітко І. Тест Кеттела для виміру інтелекту. *Обдарована дитина*. 1999. №№ 3. С. 14-21; № 4. С. 32-37.
33. Юзвак Ж. Художні здібності дітей: психологічний аспект. *Дошкільне виховання*. 1993. № 12. С. 8-9.

Допоміжна

1. Арістов В. Психологічні аспекти розвитку інтелектуальних здібностей: увага, уважність, спостережливість. *Психолог*. 2007. № 18/19. С. 25–34.
2. Коваль Л., Зверева И. Проблемы прогнозирования социальной адаптации одаренных детей. *Обдарована дитина*. 1998. № 7. С. 2–4.
3. Комаровська О. А. Теоретико-методичні засади розвитку художньо обдарованої особистості у школах естетичного виховання [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07. Київ, 2015. 42 с.
4. Концепция одаренности. *Обдарована дитина*. 2000. № 1. С. 5-8.
5. Моляко В. Актуальні соціально-психологічні аспекти проблеми обдарованості. *Обдарована дитина*. 1998. № 1. С.3–5; № 2. С.2–6; № 3. С.2–5.
6. Настасенко В. Анализ теста на выявление творческой одаренности. *Обдарована дитина*. 2013. № 2. С. 27–29.
7. Нижник Г. Авторська корекційно-розвивальна програма для обдарованих дітей. *Психолог*. 2006. № 25/28. С. 82–114.
8. Нікітін Б. П. Сходинки творчості або розвиваючі ігри. Київ: Радянська школа, 1991. 144 с.
9. Пашнев Б. Психодіагностика обдарованості (початок). *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 12 (81). С. 59–66.
10. Піїрто Дж. Особливості «фізиків» та «ліриків». *Обдарована дитина*. 1998. № 2. С. 27-28
11. Піїрто Дж. Як батьки і вчителі зможуть допомогти природному обдаруванню. *Обдарована дитина*. 1998. №1,2
12. Плекаємо таланти: посібник для вчителя / АПН України, Ін-т пробл. виховання, Київ. дит. шк. мистецтв №2 ім. М. І. Вериківського; авт. ідеї та уклад. О. А. Комаровська ; ред. О. А. Комаровська. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. 140 с.
13. Скальська Л., Кондратенко Л. Феноменологічна сутність поняття «обдарованість». *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 10. С. 72-73.
14. Трубайчук Л. Одаренный ребенок дошкольного возраста как развивающийся феномен. / *Дошкольное воспитание*. 2009. № 9. С. 32-36.
15. Тютюнников А. Здібна? Обдарована? Талановита?: тест-анкета. *Дошкільне виховання*. 1993. № 12. С. 13
16. Цап В. Діагностичні методики для роботи з обдарованими дітьми. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 10 (79). С. 77–78.
17. Янковчук М. Психологічна організація індивідуальної освіти та виховання обдарованих дітей. *Практична психологія та соціальна робота*. 2009. №4. С. 68–71.

Посилання на сайти

1. <http://library.rshu.edu.ua/> сайт наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету
2. <https://courses.prometheus.org.ua> Платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus

3. <https://doshkilnardgu.webnode.com.ua> сайт кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти ім.проф.Т.І.Поніманської РДГУ
4. <https://m.stud.com.ua> – підручники для студентів онлайн
5. <https://mon.gov.ua/ua> – сайт Міністерства освіти і науки
6. <https://osvitoria.media> сайт неприбуткової громадської спілки, яка допомагає змінювати і розвивати освіту в Україні
7. www.nbuiv.go.ua – сайт бібліотеки імені В. Вернадського
8. www.osvita.ua – освітній портал, що містить структуровані освітні ресурси України, базу даних ЗВО України
9. www.school.edu-ua.net – освітній сайт, який представляє в Інтернеті українські навчальні програми, підручники, довідники, методичні посібники
10. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства

Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет, проектор для:

- комунікації та опитувань;
- виконання домашніх завдань;
- виконання завдань самостійної роботи;
- проходження тестування (поточний, модульний, підсумковий контроль).

Програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом дисципліни та виконання передбачених видів освітньої діяльності: GSuite for Education (Drive, Docs, Presents, Classroom) (хмарний сервіс - відкрита ліцензія), хмарні конференції ZOOM (відкрита ліцензія).

Види та методи навчання і оцінювання

Код компетентності (згідно ОПП)	Назва компетентності	Код програмного результату навчання	Назва програмного результату навчання	Методи навчання	Методи оцінювання результатів навчання
КЗ-1.	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо	ПР-8	Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.	МН1, МН2	МО1, МО2, МО5
		ПР-10	Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу,	МН1, МН2, МН4, МН6	МО1, МО2, МО4, МО6, МО9

			суб'єкт-суб'єктної взаємодії		
КЗ-2	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	ПР-8	Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.	МН1, МН2, МН5, МН6, МН7	МО1, МО7, МО8, МО9
КЗ-4	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ПР-10	Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії	МН1, МН2, МН4, МН6	МО1, МО2, МО4, МО6, МО9
КЗ-5	Здатність працювати в команді.	ПР-8	Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.	МН1, МН2	МО1, МО2, МО5
		ПР-15	Координувати організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, створювати умови для розвитку, навчання і виховання дітей. Розробляти імідж закладу дошкільної освіти та забезпечувати якість освіти.	МН1, МН2	МО2, МО5; МО1
КЗ-6.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	ПР-8	Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.	МН1, МН2	МО1, МО2; МО5
		ПР-10	Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії	МН1, МН2	МО1, МО2, МО5
		ПР-15	Координувати організацію освітнього процесу в закладі	МН1, МН2	МО1, МО2, МО5

			дошкільної освіти, створювати умови для розвитку, навчання і виховання дітей. Розробляти імідж закладу дошкільної освіти та забезпечувати якість освіти.		
КС-3.	Здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами.	ПР-8	Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.	МН1, МН2, МН4, МН6	МО1, МО2, МО4, МО6, МО9
		ПР-10	Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії	МН1, МН2, МН5, МН6, МН7	МО1, МО7, МО8, МО9
		ПР-15	Координувати організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, створювати умови для розвитку, навчання і виховання дітей. Розробляти імідж закладу дошкільної освіти та забезпечувати якість освіти.	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6	МО1, МО2, МО4, МО5, МО7, МО9
КС-5.	Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти.	ПР-8	Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.	МН1, МН2, МН5, МН6, МН7	МО1, МО7, МО8, МО9
		ПР-15	Координувати організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, створювати умови для розвитку, навчання і виховання дітей. Розробляти імідж закладу дошкільної освіти та забезпечувати якість освіти.	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6	МО1, МО2, МО4, МО5, МО7, МО9
КС-9.	Здатність до самоосвіти, самовдосконалення,	ПР-10	Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього	МН1, МН2, МН5, МН6, МН7	МО1, МО7, МО8, МО9

	самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.		процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії		
		ПР-8	Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.	МН1, МН2, МН5, МН6, МН7	МО1, МО7, МО8, МО9
		ПР-10	Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії	МН1, МН2	МО1, МО2, МО5
КС-10.	Здатність упроваджувати сучасні технології навчання і викладання, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід.	ПР-8	Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.	МН1, МН2, МН5, МН6, МН7	МО1, МО7, МО8, МО9
		ПР-15	Координувати організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, створювати умови для розвитку, навчання і виховання дітей. Розробляти імідж закладу дошкільної освіти та забезпечувати якість освіти.	МН1, МН2, МН5, МН6, МН7	МО1, МО7, МО8, МО9
КС-11.	Здатність використовувати поглиблені спеціальні знання та вміння при вирішенні науково-практичних завдань в галузі дошкільної освіти, а також продукувати нові для вирішення	ПР-10	Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії	МН1, МН2, МН5, МН6, МН7	МО1, МО7, МО8, МО9

	проблемних професійних завдань.				
КС-13.	Здатність враховувати особливості виховання і навчання дітей в освітній роботі.	ПР-15	Координувати організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, створювати умови для розвитку, навчання і виховання дітей. Розробляти імідж закладу дошкільної освіти та забезпечувати якість освіти.	МН1, МН2	МО1,МО2, МО5
КС-14.	Здатність організувати освітню діяльність у закладах дошкільної та/або вищої освіти, керуючись принципами толерантної комунікації, гендерної рівності, педагогічної етики, що сприятиме запобіганню виникнення конфліктних ситуацій та емоційного виснаження педагогів.	ПР-8 ПР-10 ПР-15	Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень. Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії Координувати організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, створювати умови для розвитку, навчання і виховання дітей. Розробляти імідж закладу дошкільної освіти та забезпечувати якість освіти.	МН1, МН2 МН1, МН2, МН5, МН6, МН7 МН1, МН2, МН5, МН6, МН7	МО1,МО2, МО5 МО1, МО7, МО8, МО9 МО1, МО7, МО8, МО9

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

МО1 – екзамени;

МО2 – усне або письмове опитування;

МО3 – колоквиум;

МО4 –тестування;

МО5 – командні проєкти;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;

МО10 – залік.

Система та критерії оцінювання у Рівненському державному гуманітарному університеті

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			

64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	зараховано
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за практичну діяльність; лабораторні роботи, оцінка за ІНДЗ. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач до екзамену — 60.

Розподіл балів, що отримують здобувачі

Модуль 1 (поточне тестування та самостійна робота)										Сума
ЗМ-1				ЗМ-2		ЗМ-3			ІНДЗ	
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9		
9	9	9	10	10	10	10	9	9	15	100

Критерії оцінювання за видами діяльності

Вид навчальної роботи	Кількість балів, що нараховується	Форма звітності
Практичні заняття (коефіцієнт активності)	Не нижче 20	-
Самостійна робота	15	Наявність матеріалів самостійної роботи

Тести	15	Текст відповіді
Індивідуальне довготривале завдання	10	Матеріали виконаного завдання
Всього	60	-

Політика дисципліни

Організація вивчення дисципліни відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у РДГУ, Положення про академічну доброчесність, Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, що здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

На заняттях **забороняється** використання мобільних пристроїв, виключенням є користування ними лише під час підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування: відвідування усіх видів занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та підсумкові завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів;
- не списувати під час виконання тестових завдань та написання контрольних робіт (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

У разі виявлення плагіату в будь-яких видах робіт, Ви отримаєте незадовільну оцінку і повинні будете повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.

Питання до підготовки до підсумкового контролю

1. Актуальність проблеми виховання обдарованих дітей для дошкільної педагогічної науки і практики.
2. Взаємозв'язок понять здібності та обдарованість. Умови розвитку здібностей дітей.
3. Визначення поняття обдарованість у зарубіжній та вітчизняній психології.
4. Історія розвитку наукових поглядів на природу обдарованості та здібностей. Визначення поняття обдарована дитина.

5. Параметри креативності за Дж. Гілфордом.
6. Концепція творчої обдарованості О.М. Матюшкіна.
7. Теоретичне і практичне значення досліджень вітчизняних психологів Б. Теплова та Н. Лейтеса з проблеми розвитку здібностей для сучасної педагогічної науки.
8. Внесок українських вчених у розробку проблеми виховання обдарованих дітей.
9. Роль спадковості як фактора, що впливає на розвиток здібностей людини.
10. Теорії вродженості таланту.
11. Внесок англійського психолога XIX сторіччя Ф. Гальтона у вивчення проблеми розвитку здібностей та обдарованості.
12. Роль соціальних умов у ранньому вияві обдарованості.
13. Теорія розвитку обдарованості В. Клименка (книга «Як виховати вундеркінда»).
14. Вплив на розвиток дитячої обдарованості ставлення до дитини з боку вихователів, вчителів та батьків.
15. Типологія обдарованості.
16. Класифікація обдарованості.
17. Співвідношення інтелектуальної та творчої обдарованості у дошкільному віці.
18. Психологічна характеристика пізнавальної сфери обдарованої дитини.
19. Параметри обдарованості, що характеризують інструментальний та мотиваційний аспекти діяльності обдарованої дитини.
20. Особливості фізичного розвитку обдарованих дітей.
21. Психосоціальні особливості обдарованих дошкільнят.
22. Особистісні риси та якості обдарованої дитини.
23. Особистісні проблеми обдарованих дітей. Педагогічні умови їх попередження і подолання.
24. Перфекціонізм як риса обдарованих дітей. Педагогічні умови запобігання та подолання перфекціонізму.
25. Практичне та теоретичне значення діагностики обдарованості та здібностей. Основні методи діагностики інтелекту.
26. Первинна діагностика обдарованості.
27. Методика проведення тестування дитини з допомогою CF-test (культурно-вільних тестів). Приклади діагностичних методик цього типу.
28. Стандартизовані тести як метод діагностики обдарованості. Процедура тестування. Позитивні та негативні сторони цього методу у діагностуванні обдарованих дошкільнят.
29. Методика діагностики творчих здібностей дітей. Приклади діагностичних завдань для дошкільників.
30. Діагностичні ігри та вправи як метод діагностики здібностей дошкільників.
31. Використання у діагностиці здібностей дітей оціночних шкал та критеріально-орієнтованих тестів.
32. Організація психолого-педагогічної діагностики обдарованості у навчальному закладі.

33. Соціальні та психолого-педагогічні умови розвитку загальної розумової обдарованості дітей.
34. Основні завдання розвитку загальних розумових здібностей та творчого потенціалу дітей у дошкільному віці.
35. Принципи розробки програм для навчання обдарованих дітей.
36. Принципи створення і зміст програм «Розвиток» та «Обдарована дитина».
37. Роль навчання і виховання у розвитку дитячої обдарованості.
38. Основні концептуальні моделі навчання і виховання обдарованих дітей. Модель «Вільний клас».
39. Сутність концепції обдарованості Дж. Рензулі та запропонованої ним концептуальної моделі «Три рівні збагачення навчання».
40. Стратегії вибору змісту навчання обдарованих дітей.
41. Основні дидактичні ідеї, які використовуються у різноманітних формах збагачення навчання обдарованих дітей.
42. Використання у роботі з обдарованими дошкільниками дослідницької стратегії навчання.
43. Методи навчання обдарованих дітей,
44. Прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей у навчанні, їх ефективність у роботі з обдарованими дошкільниками.
45. Форми роботи із обдарованими дітьми в дошкільному закладі.
46. Форми прискорення навчання обдарованих дітей, основні педагогічні умови їх застосування в практиці.
47. Групи (класи) випереджувального розвитку як форма прискореного навчання обдарованих дітей.
48. Сутність поняття «творчі здібності». Завдання їх розвитку у дошкільному віці.
49. Вікові особливості розкриття творчого потенціалу дитини.
50. Вікова динаміка прояву інтелектуальних та творчих здібностей у дошкільний період життя дитини.
51. Використання у роботі з обдарованими дошкільниками методів, запропонованих у ТРВЗ.
52. Форми співпраці батьків обдарованих дітей із педагогами та психологом дошкільного закладу.
53. Критерії спеціальної обдарованості дітей дошкільного віку.
54. Особливості вияву в дошкільному віці математичних здібностей.
55. Загальна характеристика художньо-творчих здібностей та особливості їх прояву в дошкільному віці.
56. Готовність вихователя до роботи з обдарованими дітьми.
57. Створення у родині розвивального середовища для обдарованої дитини.
58. Створення у родині атмосфери, необхідної для розвитку творчих здібностей дитини.
59. Педагогічні умови розвитку обдарованої дитини в сім'ї.
60. Завдання щодо підтримки та розвитку обдарованих дітей у державних документах України щодо освіти.

ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Для підготовки до практичних занять та виконання завдань для самостійної роботи слід завести окремий зошит.
2. Готуючись до заняття, слід зазначити у зошиті тему, план заняття, виконати письмові завдання.
3. Розпочинати вивчення теми слід із опрацювання матеріалу лекції, у разі відсутності на лекції з теми слід взяти у кабінеті текст лекції і опрацювати його: прочитати, виписати в зошит визначення, класифікації, важливі положення.
4. Далі опрацювати теоретичний матеріал з інших джерел: прочитати статті, виписати головні думки, цитати, перенести в зошит схеми, таблиці (можливі ксерокопії). **Увага: всі вказані у списку літератури джерела повинні бути опрацьовані.** Якщо у завданнях до самостійної роботи не передбачене конспектування, їх слід опрацювати усно і за бажанням виписати у зошит основні положення. **Матеріали всіх джерел слід використовувати у відповідях на практичному чи лабораторному занятті.**
5. Всі завдання є обов'язковими до виконання.
6. Зошит для практичних робіт та виконання завдань для самостійної роботи, повинен бути охайним і естетично оформленим.

ОБОВ'ЯЗКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Башкова Е. Как вырастить вундеркинда. Киев: СПД ФО Чальцев, 2009. 72 с.
2. Бухлова, Н. В. Обдарована дитина : психолого-педагогічний супровід. Київ : Шк. світ, 2013. 101 [1] с.
3. Виховання і розвиток обдарованої дитини : наук.-метод. посіб. - Вип. 4 / НАПН України, Ін-т обдар. дитини, Дніпропетров. регіон. центр обдар. дитини [та ін. ; за наук. ред. Н. Б. Гонтаровської]. Дніпропетровськ : [Інновація], 2015. 190 с.
4. Гильбух Ю. Умственно одаренный ребенок. Киев., 1992. 125 с.
5. Демченко В. Програми розвитку обдарованих дітей та діагностичні методи їх виявлення. Рівне: РОППО, 2006. 41 с.
6. Демченко В. Тезаурус обдарованості. Рівне.: РОППО, 2006. 61 с.
7. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень: / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир : [Рута], 2006. – 320 с.
8. Козловський О. Відкрий у собі генія. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО», 2007. 720 с.
9. Комаровська О. Художньо обдарована дитина. Київ: Вона mente, 2002. 40 с.
10. Марінушкіна О.Є., Шубіна Г.В. Родина та обдарована дитина. Харків, 2008.
11. Обдаровані діти : діагностика та супровід / упоряд. Т. Червонна. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.
12. Розвиток креативних здібностей у дітей дошкільного віку / упор. Молодушкіна І.В. Харків: Видавнича група «Основа», 2011. 204 с.

Змістовий модуль 1. Психологічні основи вивчення особливостей обдарованих дітей

Тема 1. Поняття обдарованості у психології та педагогіці

План практичного заняття № 1

1. Актуальність проблеми виховання обдарованих дітей для дошкільної педагогіки.
2. Історичний розвиток поглядів на обдарованість та роль природних і соціальних факторів у її розвитку.
3. Визначення поняття обдарованість у зарубіжній та вітчизняній психології.
4. Концепція творчої обдарованості О.М. Матюшкіна.

Література

1. Виховання і розвиток обдарованої дитини : наук.-метод. посіб. - Вип. 4 / НАПН України, Ін-т обдар. дитини, Дніпропетров. регіон. центр обдар. дитини [та ін. ; за наук. ред. Н. Б. Гонтаровської]. Дніпропетровськ : [Інновація], 2015. 190 с. –
2. Гильбух Ю. Умственно одаренный ребенок. Киев., 1992. 125 с.
3. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень: / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир : [Рута], 2006. – 320 с. http://elibrary.kubg.edu.ua/14847/1/STO_Monographiya_KPP.pdf
4. Клименко В.В. Как воспитать вундеркинда. Харьков, 1996.
5. Кульчицька О.І. Проблема обдарованості в сучасній психології. *Обдарована дитина*. 2008. № 1. С. 2-8.
6. Марінушкіна О.Є., Шубіна Г.В. Родина та обдарована дитина. Харків, 2008.

Завдання для самостійної роботи

1. На основі аналізу рекомендованої літератури написати коротке есе, виклавши у ньому власні думки щодо актуальності проблеми виховання обдарованих дітей дошкільного віку.
2. Укласти таблицю «Історичний розвиток поглядів на обдарованість у зарубіжній та вітчизняній психології».
3. Написати короткий відгук на книгу В.Клименка «Як виховати вундеркінда». У відгуку висловити власну думку щодо поглядів вченого на соціальну природу обдарованості.
4. Підготуватися до дискусії про роль природних та соціальних факторів у розвитку та ранньому вияві обдарованості. Дібрати аргументи за і проти переважаючої ролі кожного з факторів (спадковість, середовище, виховання), відшукати історичні приклади, що підтверджують відповідну позицію.

Тема 2. Типологія обдарованості

Основний зміст теми

1. Аналіз різноманітних класифікацій обдарованості.
2. Співвідношення інтелектуальної та творчої обдарованості у дошкільному віці.
3. Критерії загальної та спеціальної обдарованості дошкільників.

Література

1. Види одаренности. *Обдарована дитина*. 2000. № 3. С. 2-6
2. Гильбух Ю.З. Умственно одаренный ребенок. Київ, 1992.
3. Зорочкіна, Т. Види та типи обдарованості особистості. *Наукові записки Серія: Педагогічні науки / Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка*. Кіровоград, 2013. Вип. 122. С. 147–152. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_122_23
4. Пірто Дж. Особливості «фізиків» та «ліриків». *Обдарована дитина*. 1998. № 2. С.27-28

Завдання для самостійної роботи

1. Використавши матеріали журналу «Обдарована дитина», підготувати реферат на тему «Особливості «фізиків» та «ліриків» (типологія обдарованості)».
2. Спираючись на матеріали статті Т. Зорочкіної, самостійно укласти таблицю «Види обдарованості».

Тема 3. Психологічні особливості вияву обдарованості в дошкільному віці

План практичного заняття № 2

1. Особливості вияву обдарованості у дошкільному віці:
  - а) розвиток пізнавальної сфери;
  - б) особливості фізичного розвитку дітей;
  - в) психосоціальні характеристики обдарованих дошкільнят.
2. Особистісні проблеми обдарованих дітей та педагогічні умови їх подолання.

Література

1. Бухлова, Н. В. Обдарована дитина : психолого-педагогічний супровід. Київ : Шк. світ, 2013. 101 с.
2. Доман Г. Гениев не может быть слишком много. *Обдарована дитина*. 1999. № 6. С. 41-44.
3. Доротюк В.І. Індивідуальна своєрідність творчо обдарованої дитини. *Обдарована дитина*. 2000. № 1. С. 15-17.
4. Кульчицька О.І. Знаходимо обдарованих серед дошкільнят. *Обдарована дитина*. 1999. № 3. С. 8-13.

5. Кульчицька О.І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці. *Обдарована дитина*. 2000. № 1. С.10-14.
6. Лавріненко, Л. І. Дитяча обдарованість та її психологічні прояви: історичний аспект. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 2015. Вип. 125. Серія: Педагогічні науки. С. 331–334. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2015_125_82
7. Луценко, Г. Л. Психологічні особливості обдарованих дітей молодшого шкільного віку. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 2. С. 148–155. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2014_2_24
8. Фридман Дж. Независимость – черта творчески одаренного ребенка. *Обдарована дитина*. 2000. № 5. С. 20-22.

Завдання для самостійної роботи

1. Із доданих матеріалів, в яких наводяться «портрети» обдарованих дітей дошкільного віку, складені батьками або вченими, обрати два описи. Проаналізувати відомості про дитину та намітити можливі перспективи розвитку її обдарованості, передбачити можливі проблеми у розвитку.
2. У відкритих джерелах відшукати інформацію про дитячі роки відомих людей минулого і на їхніх прикладах проаналізувати особливості вияву у них обдарованості у дошкільному дитинстві.

Тема 4. Діагностика обдарованості та здібностей дітей у дошкільному віці

План практичного заняття № 3

1. Поняття про діагностику обдарованості, різноманітні підходи до виявлення обдарованих дітей.
2. Методи діагностики рівня інтелектуального розвитку дітей.
3. Методи діагностики рівня творчого розвитку дітей (тести креативності).
4. Використання різноманітних діагностичних методик у дошкільному закладі. Організація психолого-педагогічної діагностики обдарованості.

Література

1. IQ вашої дитини / Упорядник О.Чорновіл. – К., 2010.
2. Барташнікова І.А., Барташніков О.О. Як виявити рівень розумового розвитку дитини? Тернопіль, 1998.
3. Демченко В. Програми розвитку обдарованих дітей та діагностичні методи їх виявлення. Рівне: РОППО, 2006. 41 с.
4. Диагностика и развитие творческого мышления детей дошкольного возраста. *Обдарована дитина*. 1998. № 2. С. 13-17.
5. Качур О. Робота психолога в системі пошуку та диференціації обдарованих дітей. *Обдарована дитина*. 2013. № 2. С. 35–41.
6. Кульчицька О.І. Знаходимо обдарованих серед дошкільнят. *Обдарована дитина*. 1999. № 3. С. 8-13.

7. Обдаровані діти : діагностика та супровід / упоряд. Т. Червонна. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.
8. Оксененко Н. Тести-завдання. *Палітра педагога*. 1998. №№ 3, 4. С. 31.
9. Полякова Г.С., Снітко І.М., Токарева Л.Д. Шляхи вивчення творчої дитини. *Обдарована дитина*. 1999. № 6. С.20-24.
10. Розвиток креативних здібностей у дітей дошкільного віку / Упорядник І.В. Молодушкіна. – Харків: Видавнича група «Основа», 2011. – С. 13-39, 158-181.
11. Тесленко В. Система виявлення, обліку та підтримки обдарованої дитини: донецький варіант. *Рідна школа*. 2000. № 1. С. 67-71.
12. Тест Кеттела для виміру інтелекту. *Обдарована дитина*. 1999. № 3. С. 14-21; № 4. С. 32-37.
13. Тютюнников А. Здібна? Обдарована? Талановита? – тест-анкета. *Дошкільне виховання*. 1993. № 12. С. 13.

Завдання для самостійної роботи

1. Законспектувати статтю «Тест Кеттела для виміру інтелекту».
2. Використовуючи самостійно підібрані завдання (див. список літератури та самостійно підібрані посібники для практичних психологів, батьків), провести у дошкільному закладі обстеження 2-3 дітей старшого дошкільного віку. Представити протоколи обстеження, зробити письмовий висновок про кожну дитину.
3. Використовуючи методики для діагностики креативності дорослих (див. посібник за № 10 у списку літератури, с. 158-181) провести самодіагностику, проаналізувати отримані результати у формі короткого есе «Я – креативний педагог».

Змістовий модуль 2. Педагогічні умови розвитку загальної розумової обдарованості дітей

Тема 5. Розвиток загальної розумової обдарованості дітей

План практичних занять № 4-5

1. Умови розвитку загальної розумової обдарованості у дошкільному віці.
2. Принципи розробки спеціальних програм виховання і розвитку обдарованих дітей.
3. Концептуальні моделі навчання обдарованих дітей.
4. Форми організації роботи з обдарованими дітьми в умовах дошкільного закладу.
5. Методи навчання обдарованих дітей.

Література

1. Баришполь С. Структура психологічного супроводу обдарованої дитини. *Шкільному психологу усе для роботи*. 2010. № 8(20). С. 7.
2. Ванбреннер С. Методи навчання обдарованих дітей в американській школі. *Обдарована дитина*. 1998. № 1-2.
3. Воронцова Е. Обдарованість: діагностика та система роботи зі здібними дітьми. *Психолог*. 2006. № 25/28. С. 5–26.
4. Красноголов В.О. Методи навчання обдарованих дітей. *Обдарована дитина*. 1999. № 5. С. 18-25.
5. Марінушкіна О.Є., Шубіна Г.В. Родина та обдарована дитина. Харків, 2008. С. 23-26, 101-138.
6. Михайленко, О. В. Соціально-педагогічні аспекти навчання та виховання обдарованих дітей у загальноосвітніх навчальних закладах. *Наукові записки*. [Ніжин. держ. ун-ту ім. Миколи Гоголя]. *Психолого-педагогічні науки*. 2014. № 4. С. 49–54. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzspp_2014_4_11
7. Паламарчук, Л. Б. Особливості навчання обдарованих дітей. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. *Психологія. Педагогіка*. 2016. № 25. С. 75–80. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2016_25_15
8. Пірто Дж. Як батьки і вчителі зможуть допомогти природному обдаруванню. *Обдарована дитина*. 1998. №1,2
9. Плекаємо таланти: посібник для вчителя / АПН України, Ін-т пробл. виховання, Київ. дит. шк. мистецтв №2 ім. М. І. Вериківського; авт. ідеї та уклад. О. А. Комаровська ; ред. О. А. Комаровська. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. 140 с.

Завдання для самостійної роботи

1. На основі Базового компоненту дошкільної освіти проаналізувати зміст варіативної частини стандарту як можливий для роботи з обдарованими дітьми.
2. Підготувати реферат на тему «Вільний клас» як концептуальна модель організації роботи з обдарованими дошкільниками».
3. З статей методичного характеру, вказаних у списку літератури, виписати приклади методичних прийомів роботи з обдарованими дошкільниками.
4. З книги О.Марінушкіної, Г.Шубіної «Родина та обдарована дитина» виписати приклад гри або завдання для роботи з обдарованою дитиною 4-5 років.

Тема 7. Розвиток творчих здібностей дітей

План практичного заняття № 6

1. Своєрідність поняття «творчі здібності» дошкільнят. Завдання їх розвитку у дошкільному закладі.
2. Умови розвитку творчого потенціалу дітей.
3. Методи розвитку творчих здібностей дітей, сучасні технології творчого розвитку людини.

Література

1. Барташнікова І.А., Барташніков О.О. Розвиток уяви та творчих здібностей дітей 5-7 років. Тернопіль, 1998.
2. Булаківська А. Розвиваємо творчі і пізнавальні здібності дітей. *Обдарована дитина*. 2008. №5. С. 38-41.
3. Ваганова Н., Парандій Г. Розвиваємо творчий потенціал дітей дошкільного віку. *Обдарована дитина*. 2008. № 6. С. 9.
4. Кульчицька О.І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці. *Обдарована дитина*. 2000. № 1. С. 18-22.
5. Марінушкіна О.Є., Шубіна Г.В. Родина та обдарована дитина. Харків, 2008. С. 26-33, 138-144.
6. Можливо ли виховати гения? (умови розвитку творчих схильностей дітей). *Обдарована дитина*. 1999. № 3. С. 30-33.
7. Моляко В.А. Система творческого тренінга КАРУС. *Обдарована дитина*. 2000. № 1. С. 36-41.
8. Нікітін Б.П. Сходінки творчості або розвиваючі ігри. Київ, 1991.
9. Пірто Дж. Як батьки і вчителі зможуть допомогти природному обдаруванню. *Обдарована дитина*. 1998. № 1,2.
10. Пономарьова-Семенова Р.О. Психологічні принципи розвитку креативної обдарованості. *Обдарована дитина*. 2008. №10. С. 2-11.
11. Розвиток креативних здібностей у дітей дошкільного віку / Упорядник І.В. Молодушкіна. Харків: Видавнича група «Основа», 2011. 204 с.
12. Туров М.П. Створи свою казку. *Обдарована дитина*. 2000. № 1. С. 46-47.
13. Чорна Л. Психологічні особливості впливу сучасного телебачення на прояви творчого потенціалу дитини. *Обдарована дитина*. 2008. №№ 9,10
14. Яценко А.В. Джерельце творчості. Харків, 2011.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати розділ «Виховання креативності» в посібнику «Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини «Я у Світі» (К., 2009).
2. Написати анотації на книги Барташнікової І.А., Барташнікова О.О. «Розвиток уяви та творчих здібностей дітей 5-7 років» (Тернопіль, 2007), Б.П.Нікітіна «Сходінки творчості або розвиваючі ігри» (Київ, 1991), Яценко А.В. «Джерельце творчості» (Харків, 2011), Молодушкіна І.В. «Розвиток креативних здібностей у дітей дошкільного віку» (Харків, 2011) та виписати приклади ігор та завдань, запропонованих авторами для розвитку творчих здібностей дошкільників.
3. Законспектувати одну із статей з журналу «Обдарована дитина» (на вибір).

Тема 8. Розвиток спеціальної обдарованості дітей дошкільного віку

Основний зміст теми

1. Загальна характеристика художніх здібностей дошкільнят.
2. Розвиток у дошкільному закладі художніх здібностей дітей:

- а) музичні здібності;
  - б) здібності до зображувальної діяльності;
  - в) літературні здібності.
3. Математичні здібності як особливий вид творчих здібностей, їх розвиток у дошкільному віці.
  4. Інші види спеціальних здібностей, створення в дитячому садку умов для їх розвитку.

Література

1. Губенко О.В. Розвиваємо математичні здібності дитини, готуючи її до школи // Обдарована дитина. – 1999. – № 4. – С. 41-47.
2. Ждан В. Стимулювати творчість дітей: педагогічні передумови розвитку художньо-творчих здібностей // Палітра педагога. – 1997. – № 4. – С.3-5.
3. Череповська Н.І. Навчіть дитину малювати // Обдарована дитина. – 2000. – № 3. – С. 22-26.
4. Юзвак Ж. Художні здібності дітей: психологічний аспект // Дошкільне виховання. – 1993. – № 12. – С. 8-9.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати рекомендовану літературу, виписати приклади завдань для розвитку різноманітних видів здібностей у дошкільнят.
2. Самостійно укласти схему «Форми роботи з розвитку спеціальних здібностей дітей у дошкільному закладі»
3. Підготувати реферат на одну з тем:
  1. Розвиток у дошкільному закладі художніх здібностей дітей.
  2. Математичні здібності як особливий вид творчих здібностей, їх розвиток у дошкільному віці.

Тема 9. Роль сім'ї у розвитку обдарованості та здібностей дітей

Основний зміст теми

1. Роль батьків у оцінці обдарованості дітей дошкільного віку.
2. Ставлення батьків до дитини як умова розвитку її здібностей.
3. Створення у родині розвивального середовища для обдарованої дитини.
4. Форми співпраці батьків із педагогами та психологами.

Література

1. Марінушкіна О.Є., Шубіна Г.В. Родина та обдарована дитина. – Харків, 2008.
2. Пірто Дж. Як батьки та вчителі зможуть допомогти природному обдаруванню // Обдарована дитина. – 1998. – № 1,2.
3. Чорна Л. Робота практичного психолога з батьками обдарованих дітей // Обдарована дитина. – 1999. – № 5. – С. 28-33.

Завдання для самостійної роботи (індивідуальне довготривале завдання)

1. Підготувати короткий poradnik для батьків, у якому сформулювати кілька порад щодо виховання дітей, які виявляють різноманітні здібності.
2. Намітити форми співпраці батьків обдарованих дітей із педагогами та психологом дошкільного закладу. Скласти невеличкий план проведення консультацій для батьків.

ПИТАННЯ ГАРАНТОВАНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Актуальність проблеми виховання обдарованих дітей для дошкільної педагогічної науки і практики.
2. Взаємозв'язок понять здібності та обдарованість. Умови розвитку здібностей дітей.
3. Визначення поняття обдарованість у зарубіжній та вітчизняній психології.
4. Історія розвитку наукових поглядів на природу обдарованості та здібностей. Визначення поняття обдарована дитина.
5. Параметри креативності за Дж. Гілфордом.
6. Концепція творчої обдарованості О.М. Матюшкіна.
7. Теоретичне і практичне значення досліджень вітчизняних психологів Б. Теплова та Н. Лейтеса з проблеми розвитку здібностей для сучасної педагогічної науки.
8. Внесок українських вчених у розробку проблеми виховання обдарованих дітей.
9. Роль спадковості як фактора, що впливає на розвиток здібностей людини.
10. Теорії вродженості таланту.
11. Внесок англійського психолога ХІХ сторіччя Ф. Гальтона у вивчення проблеми розвитку здібностей та обдарованості.
12. Роль соціальних умов у ранньому вияві обдарованості.
13. Теорія розвитку обдарованості В. Клименка (книга «Як виховати вундеркінда»).
14. Вплив на розвиток дитячої обдарованості ставлення до дитини з боку вихователів, вчителів та батьків.
15. Типологія обдарованості.
16. Класифікація обдарованості.
17. Співвідношення інтелектуальної та творчої обдарованості у дошкільному віці.
18. Психологічна характеристика пізнавальної сфери обдарованої дитини.
19. Параметри обдарованості, що характеризують інструментальний та мотиваційний аспекти діяльності обдарованої дитини.
20. Особливості фізичного розвитку обдарованих дітей.
21. Психосоціальні особливості обдарованих дошкільнят.
22. Особистісні риси та якості обдарованої дитини.
23. Особистісні проблеми обдарованих дітей. Педагогічні умови їх попередження і подолання.
24. Перфекціонізм як риса обдарованих дітей . Педагогічні умови запобігання та подолання перфекціонізму.
25. Практичне та теоретичне значення діагностики обдарованості та здібностей. Основні методи діагностики інтелекту.
26. Первинна діагностика обдарованості.
27. Методика проведення тестування дитини з допомогою CF-test (культурно-вільних тестів). Приклади діагностичних методик цього типу.
28. Стандартизовані тести як метод діагностики обдарованості. Процедура тестування. Позитивні та негативні сторони цього методу у діагностуванні обдарованих дошкільнят.
29. Методика діагностики творчих здібностей дітей. Приклади діагностичних завдань для дошкільників.
30. Діагностичні ігри та вправи як метод діагностики здібностей дошкільників.
31. Використання у діагностиці здібностей дітей оціночних шкал та критеріально-орієнтованих тестів.
32. Організація психолого-педагогічної діагностики обдарованості у навчальному закладі.
33. Соціальні та психолого-педагогічні умови розвитку загальної розумової обдарованості дітей.
34. Основні завдання розвитку загальних розумових здібностей та творчого потенціалу дітей у дошкільному віці.
35. Принципи розробки програм для навчання обдарованих дітей.
36. Принципи створення і зміст програм «Розвиток» та «Обдарована дитина».

37. Роль навчання і виховання у розвитку дитячої обдарованості.
38. Основні концептуальні моделі навчання і виховання обдарованих дітей. Модель «Вільний клас».
39. Сутність концепції обдарованості Дж. Рензуллі та запропонованої ним концептуальної моделі «Три рівні збагачення навчання».
40. Стратегії вибору змісту навчання обдарованих дітей.
41. Основні дидактичні ідеї, які використовуються у різноманітних формах збагачення навчання обдарованих дітей.
42. Використання у роботі з обдарованими дошкільниками дослідницької стратегії навчання.
43. Методи навчання обдарованих дітей,
44. Прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей у навчанні, їх ефективність у роботі з обдарованими дошкільниками.
45. Форми роботи із обдарованими дітьми в дошкільному закладі.
46. Форми прискорення навчання обдарованих дітей, основні педагогічні умови їх застосування в практиці.
47. Групи (класи) випереджувального розвитку як форма прискореного навчання обдарованих дітей.
48. Сутність поняття «творчі здібності». Завдання їх розвитку у дошкільному віці.
49. Вікові особливості розкриття творчого потенціалу дитини.
50. Вікова динаміка прояву інтелектуальних та творчих здібностей у дошкільний період життя дитини.
51. Використання у роботі з обдарованими дошкільниками методів, запропонованих у ТРВЗ.
52. Форми співпраці батьків обдарованих дітей із педагогами та психологом дошкільного закладу.
53. Критерії спеціальної обдарованості дітей дошкільного віку.
54. Особливості вияву в дошкільному віці математичних здібностей.
55. Загальна характеристика художньо-творчих здібностей та особливості їх прояву в дошкільному віці.
56. Готовність вихователя до роботи з обдарованими дітьми.
57. Створення у родині розвивального середовища для обдарованої дитини.
58. Створення у родині атмосфери, необхідної для розвитку творчих здібностей дитини.
59. Педагогічні умови розвитку обдарованої дитини в сім'ї.
60. Завдання щодо підтримки та розвитку обдарованих дітей у Державній національній програмі «Освіта»: Україна ХХІ століття».

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Вид навчальної роботи	Кількість балів, що нараховується	Форма звітності
Практичні заняття (коефіцієнт активності)	Не нижче 20	-
Самостійна робота	15	Наявність матеріалів самостійної роботи
Тести	15	Текст відповіді
Індивідуальне довготривале завдання	10	Матеріали виконаного завдання
Всього	60	-

Екзаменаційне завдання

Індивідуальний проєкт «Життя обдарованих дітей»

Використавши самостійно дібрані матеріали, підготувати повідомлення про одного з діячів світової науки чи культури, чия обдарованість виявилася вже в дитячому віці. Проаналізувати умови життя та виховання цієї талановитої людини, визначити фактори, які найсильніше вплинули на ранній вияв її обдарованості.

Матеріал має включати цікаву інформацію про дитячі роки обраної особистості (можна використати форму художньо-публіцистичного оповідання) та коротку анотацію її творчих здобутків у дорослому віці.

Форма звіту: матеріали подати у формі тексту (до 10 сторінок) та комп'ютерної презентації (до 10 слайдів).

Декілька покликань на матеріали про обдарованих людей у вільному доступі мережі Internet

https://kdpu-library.ucoz.ru/index/fenomen_obdarovanosti/0-146

https://ipio-books.com/product-tag/ukrainians/?utm_source=facebook&utm_medium=cpc&utm_campaign=ukrainians&fbclid=IwAR29UN0wBAPaU07sCvVversSIOscQHTPEYJZIO-c93IEch6kygoXUSu_jtQ

<https://ipio-books.com/product-tag/ebooks/>